

Vähävaitin asemakaavan laajennusalueen (nro 244) luontoselvitys

Pirkkala

Heikki Holmén

4.10.2016

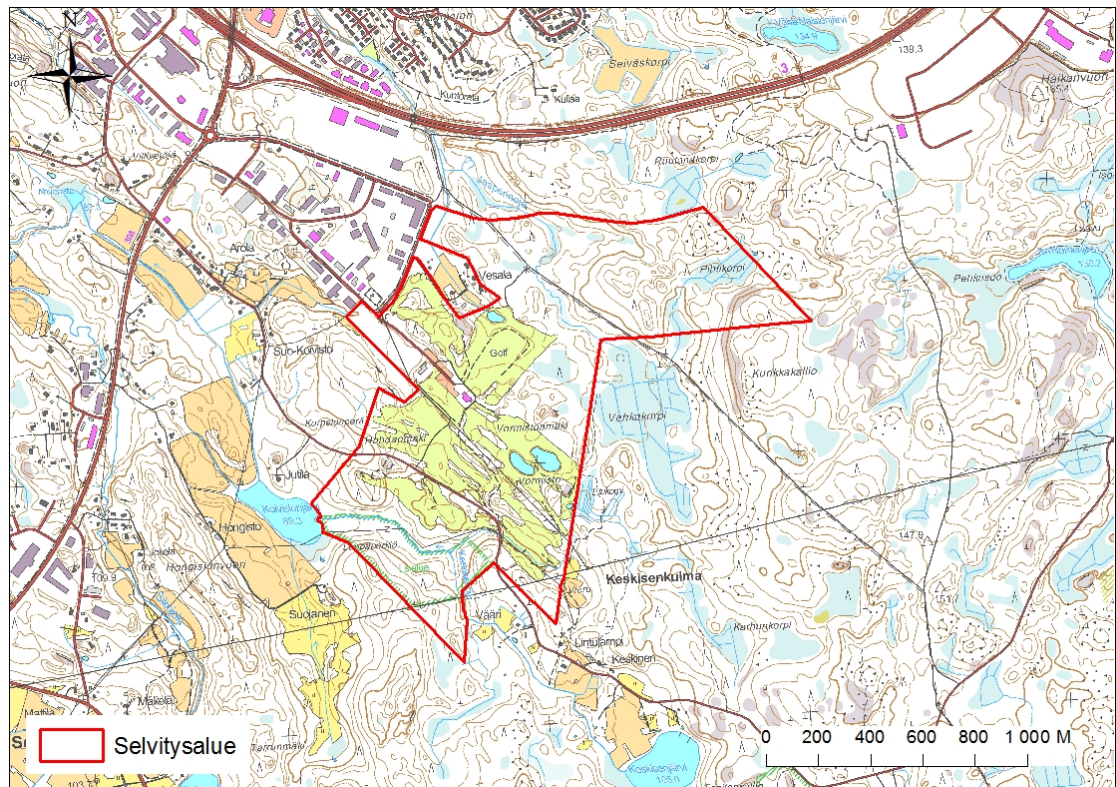
S SITO

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	3
2	AINEISTO JA MENETELMÄT	3
	2.1 Lähtöaineistot.....	3
3	TULOKSET.....	4
	3.1 Kasvillisuus ja luontotyytit	4
	3.2 Huomionarvoiset kohteet.....	5
	3.2.1 Leppäperkiön luonnonsuojelualue.....	6
	3.2.2 Jasperinnoja alue	7
	3.2.3 Keskisenojan alue.....	7
	3.2.4 Pihtikorven eteläpuolelle sijoittuva purouoma	8
	3.3 Liito-orava	8
	3.4 Linnusto.....	9
4	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	10
5	LÄHDELUETTELO	11
	Liite 1. VAIN VIRANOMAISKÄYTTÖÖN. Liito-oravahavainnot ja -asutut reviirit 2016 sekä lajille soveltuvat elinympäristöt.	12

1 Johdanto

Sito Oy on laatinut Pirkkalan kunnan toimeksiantona Vähävaitin asemakaavan laajennusalueen (nro 244)n. Selvitysalue sijoittuu Pyhäjärventien (E12) eteläpuolelle Golf-Pirkkalan golfkenttien läheisyyteen (Kuva 1). Selvityksen on laatinut MMM (metsäekologi) Heikki Holmén Sito Oy:stä.

Kuva 1. Selvitysalue.

2 Aineisto ja menetelmät

2.1 Lähtöaineistot

Selvityksiä varten hankittiin tiedot ympäristöhallinnon ylläpitämästä uhanalaisten lajien rekisteristä (Pirkanmaan ELY-keskus, 2016). Suojelualueiden, suojeluohjelmakohteiden, Natura 2000 –alueiden sekä arvokkaiden kallioalueiden sijainnit tarkastettiin ympäristöhallinnon OI-VA-paikkatietopalvelusta. Lisäksi lähtöaineistona on Maanmittauslaitoksen ilmakuvia ja kartta-aineistoja. Hankealueelta ei ole tiedossa aiemmin tehtyjä luontoselvityksiä.

Maastotyöt tehtiin 10.5. sekä 8.-9.6.2016. Selvitysalue kuljettiin läpi jalkaisin. Maastokäynteillä kartoitettiin alueen luontotyytit ja kasvillisuus, havainnoitiin alueen pesimälinnustoa sekä etsittiin merkkejä liito-oravan esiintymisestä.

Liito-oravakartoitus suoritettiin elinympäristötarkasteluna sekä etsimällä liito-oravan ulosteita. Liito-oravan asuttamat elinympäristöt on löydettävissä inventoinneissa luotettavasti. Sen sijaan lajin ravinnonhankintaan käyttämillä alueilla ei välttämättä löydetä jälkiä, kun kyseessä on satunnaisesti lajin ravinnonhankintaan tai liikkumiseen käyttämä ympäristö. Oleellista on kuitenkin havaita lajin keskeiset elinympäristöt, joita yksilö käyttää pesintään ja ruokailuun. Nämä voidaan selvittää varsin luotettavasti esitetyllä menetelmällä. Selvitys antaa tiedon selvitysjakohtana olleesta tilanteesta liito-oravan esiintymisen suhteen. Tuloksia ei

voida pitää ”pysyvinä”, koska laji voi levittäytyä myöhemmin uusiin sille sopiviin ympäristöihin.

3 Tulokset

3.1 Kasvillisuus ja luontotyypit

Kasvimaantieteellisessä jaottelussa selvitysalue sijoittuu etelä-borealiselle vyöhykkeelle ja Lounaismaan ja Järvi-Suomen alavyöhykkeiden rajamaille. Lounaismaan alue on maamme vanhinta ja vankinta viljelysseutua, lounaismaan saviseutuja luonnehtivat rehevät lehdot ja runsasravinteiset järvet. Alavyöhykkeen keskiosissa yleisimpänä metsätyyppinä on lehtomaisen kankaan käenkaali-mustikkatyyppi (OMT), toiseksi runsaimpana esiintyy tuoreen kankaan mustikkatyyppin (MT) metsiä. Saarnen, pähkinäpensaun ja kynäjalavan levinneisyys ulottuu Lounaismaan pohjoisrajoille. Lisäksi ruoho- ja heinäkasveissa on useita lajeja joiden levinneisyys rajoittuu pääosin Lounaismaan alueelle. Tällaisia lajeja ovat lehtojen ja lehtomaisen kankaiden lajit, kuten alueella suhteellisen yleisenä esiintyvä sinivuokko ja harvinaisempana esiintyvät keltavuokko, imikkä, mukulaleinikki, kevättähtimö ja jänönsalaatti. Järvi-Suomen alavyöhyke käsittää suurimman osan maamme etelä-borealisesta vyöhykkeestä. Tätä laajaa ja yhtenäistä aluetta voidaankin pitää valtakunnan eteläosan keskivertona ja alue on kasvillisuudeltaan eräänlaista Suomen perustyyppiä. Yleisimpänä metsätyyppinä esiintyy mustikkatyyppin (MT) tuoreita kankaita, myös kuivan kankaan puolukkatyyppin (VT) metsät ovat yleisiä. Lehtoja ja lehtomaisia metsiä on verrattain vähän. Pienipiirteinen korkeuserojen vaihtelu on alueelle tyyppistä, laajoja tasankoja tai lakeuksia ei alueella juurikaan esiinny. Soiden määrä on vähäinen (< 20 % maa-alasta) ja ne ovat usein pienialaisia. (Kalliola 1973)

Selvitysalue koostuu pääosin metsätaloustaloudessa olevasta metsämaasta ja entisistä viljelysaloista. Metsämailla vallitseva metsätyyppinä esiintyy seudulle tyyppillisesti kuusivaltaista tuoreen kankaan mustikkatyyppin (MT) metsää (Kuva 2). Lisäksi alueelle sijoittuu kuivahkon kankaan puolukkatyyppin (VT) mäntymetsää sekä selvitysalueen pohjoisosaan kalliometsää. Osalle entisistä viljelysaloista on istutettu metsää.

Metsien kasvillisuus koostuu kasvupaikoille tyyppillisistä kasvilajeista. Alueelta ei ollut aiemmin tunnettuja huomionarvoisten kasvilajien esiintymiä (Pirkanmaan ELY-keskus 2016) eikä selvityksen yhteydessä huomionarvoista lajeista tehty myöskään havaintoja.

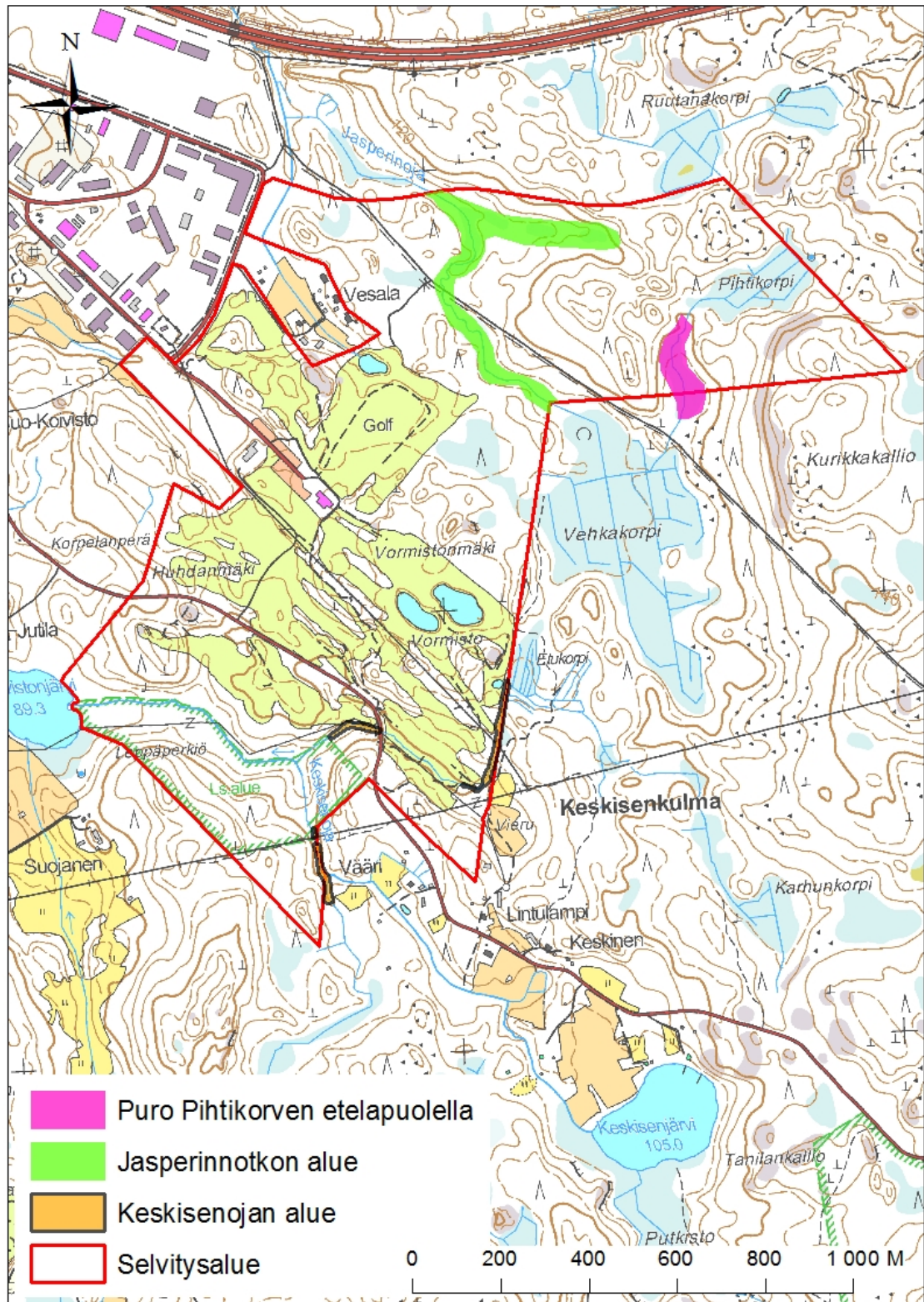
MT-tyypin metsien sammalkerros koostuu pääosin seinä- ja metsäkerrossammaleesta, kenttäkerros mustikasta ja puolukasta. Paikoin esiintyy runsaammin metsäalvejuurta, metsäimarretta ja sananjalkaa. Niukka pensaskerros koostuu alueelta esiintyvien puolajien pienikokoisista yksilöistä. Avoimilla alueilla esiintyy vadelmaa. Puusto koostuu pääosin kuusesta, sekapuuna esiintyy mäntyä, rauduskoivua ja haapaa.

Lehtomaisen kankaiden metsien (OMT) kasvillisuus koostuu pääosin MT-tyypin metsien kanssa samoista lajeista, lisäksi esiintyy ahomansikkaa, käenkaalia, metsäkurjenkurjenpolvea ja valkovuokkoa. Puusto on tuoreita kankaita lehtipuuvaltaisempaa ja lajisto monipuolisempaa. Lehtipuista koivun, haavan lisäksi esiintyy muun muassa pihlajaa, harmaaleppää ja vaah-
teraa.

Kuivahkoilla kankailla puusto koostuu lähestulkoon ainoastaan männystä. Sammalkerros koostuu yleisistä metsäsammalista kuten metsäkerros- ja seinäsammalesta. Tuoreisiin ja lehtomaisiin kankaisiin verrattuna poikkeavasti sammalkerroksessa esiintyy laikuittain poronjäkäliä ja isohirvenjäkäliä.

3.2 Huomionarvoiset kohteet

Huomionarvoiset luontokohteet keskittyvät selvitysalueelle sijoittuvien luonnontilaisten tai niiden kaltaisten purojen läheisyyteen (Kuva 2). Lapin läänin ulkopuolelle sijoittuvat luonnontilaiset norot on suojeltu Vesilain 2. luvun 11 § mukaan. Vesilain mukaan uoman luonnontilaisuutta ei saa vaarantaa. Vesilain 3. luvun 2 §:ssä mainitaan vesitaloushankkeen (Vesitaloushanke = vesi- tai maa-alueella toteutettavaa toimenpidettä tai rakennelman käyttämistä, joka voi vaikuttaa pinta- tai pohjaveteen, vesiympäristöön, vesitalouteen tai vesialueen käyttöön) yleisestä luvanvaraisuudesta. Lupa vaaditaan muun muassa mikäli hanke vaarantaa puron uoman luonnontilan säilymisen. Lisäksi norojen ja purojen reunametsät ovat suojeltu metsälain 10 §:n mukaan. Lain mukaan ympäristöjä tulee hoitaa ja käyttää siten, että turvataan yleiset edellytykset elinympäristöjen säilymiselle. Purojen rantametsien metsätyypit vaihtelevat pääosin lehtomaisen kankaan (OMT) ja lehtometsätyyppien välillä. Kaikki lehtotyyppit ovat luokiteltu Etelä-Suomessa ja koko maassa uhanalaisiksi luontotyypeiksi (Raunio ym. 2008).

Kuva 2. Huomionarvoisten luontotyyppien sijoittuminen selvitysalueelle.

3.2.1 Leppäperkiön luonnonsuojelualue

Selvitysalueen eteläosaan sijoittuu Leppäperkiön luonnonsuojelualue. Päätös luonnonsuojelualueeksi perustamisesta on annettu 30.5.2001 (Nro 1999L0235-251, Pirkanmaan ympäristökeskus 2001). Päätöksen perusteissa mainitaan seuraavaa: "Alue on erityisen luonnonkaunis ja muutoinkin niin edustava, että sen suojele voidaan katsoa luonnon monimuotoisuuden

säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi.” Luontoselvitystä ei ulotettu luonnonsuojelun sisäpuolelle.

3.2.2 Jasperinnojan alue

Selvitysalueen pohjoisosaan sijoittuu Jasperinoja – niminen luonnontilainen puro. Puron rantametsät koostuvat lehtomaisesta kankaasta (OMT) ja puronvarsilehdosta (Kuva 3). Alueen lehtotyypit vaihtelevat kostean keskiravinteisen hiirenporras-käenkaalityypin (AthOT) ja tuoreen keskiravinteisen käenkaali-oravanmarjatyyppin (OMaT) välillä. Alueen puusto koostuu pääosin kuusesta, sekapuuna esiintyy muun muassa rauduskoivua ja haapaa. Kasvillisuudessa lehtoisuutta ilmentävät muun muassa hiirenporras, korpipaatsama ja taikinanmarja. Veden virtaus ojassa on paikoin hyvin heikkoa ja oja on paikoin rentukan ja vehkan vallitsemää kosteikkomaista aluetta.

Kuva 3. Jasperinnojan rantametsää.

3.2.3 Keskisennojan alue

Keskisenoja sijoittuu selvitysalueen eteläosaan. Selvitysalueella ojauoma on luonnontilainen tai sen kaltainen. Ojanvarren metsät ovat pääosin lehtomaista kangasta (OMT), paikoin esiintyy käenkaali-oravammarjatyyppin (OMaT) lehtoa ja tuoreen kankaan (MT) metsää (Kuva 4).

Kuva 4. Keskisenoja Leppäperkiön luonnonsuojelualueella.

3.2.4 Pihtikorven eteläpuolelle sijoittuva purouoma

Pihtikorven eteläpuolelle sijoittuu luonnontilainen purouoma. Puronotkon metsät ovat pääosin lehtomaisen kankaan (OMT) metsää. Puron välittömässä läheisyydessä esiintyy myös hiirenporras-käenkaalityypin (AthOT) ja tuoreen keskiravinteisen käenkaali-oravanmarjatyyppin (OMaT) lehtoa (Kuva 5).

Kuva 5. Pihtikorven eteläpuolelle sijoittuvan purouoman rantametsää.

3.3 Liito-orava

Selvitysalueelle ja sen läheisyyteen sijoittuu useita liito-oravalle soveltuvia elinympäristöjä. Merkkejä liito-oravan esiintymisestä havaittiin yhdeltä alueelta, yhden puun juurelta. Aiemmin tunnetut ja tämän selvityksen yhteydessä tehdyt liito-oravahavainnot ja lajille potentiaa-

listen elinympäristöjen aluerajaukset on esitetty vain viranomaiskäyttöön tarkoitetussa liitteessä (Liite 1).

3.4 Linnusto

Maastokäynnin yhteydessä alueelta tai sen välittömästä läheisyydestä havaittiin 27 lintulajia (Taulukko 1). Lajit ovat enimmäkseen tavanomaisia ja yleisiä metsälajeja. Uhanalaisiksi arvioituista lintulajeista (Tiainen ym. 2016) havaittiin punatulkku (VU=Vaarantunut), viherpeippo (VU) ja haapana (VU). Lintudirektiivin liitteen I lajeista havaittiin palokärki ja pyy ja Suomen kansainvälisistä vastuulajeista telkkä sekä haapana.

Taulukko 1. Selvitysalueelta havaitut lintulajit.

Laji	EU dir.	Uhanalaisuus 2015	EVA
Talitiainen <i>Parus major</i>		LC	
Palokärki <i>Dryocopus martius</i>	x	LC	
Sinitiaainen <i>Cyanistes caeruleus</i>		LC	
Punatulkku <i>Pyrrhula pyrrhula</i>		VU	
Puukiipijä <i>Certhia familiaris</i>		LC	
Tiltiltti <i>Phylloscopus collybita</i>		LC	
Käpytikka <i>Dendrocopos major</i>		LC	
Metsäkirvinen <i>Anthus trivialis</i>		LC	
Peippo <i>Fringilla coelebs</i>		LC	
Pajulintu <i>Phylloscopus trochilus</i>		LC	
Punarinta <i>Erithacus rubecula</i>		LC	
Laulurastas <i>Turdus philomelos</i>		LC	
Punakylkirastas <i>Turdus iliacus</i>		LC	
Mustarastas <i>Turdus merula</i>		LC	
Västräkki <i>Motacilla alba</i>		LC	
Hippiäinen <i>Regulus regulus</i>		LC	
Varis <i>Corvus corone</i>		LC	
Harakka <i>Pica pica</i>		LC	
Viherpeippo <i>Carduelis chloris</i>		VU	
Metsäviklo <i>Tringa ochropus</i>		LC	
Sepelkyhky <i>Columba palumbus</i>		LC	
Kuusitiainen <i>Periparus ater</i>		LC	
Haapana <i>Anas penelope</i>		VU	x
Telkkä <i>Bucephala clangula</i>		LC	x
Sirittäjä <i>Phylloscopus sibilatrix</i>		LC	
Pensaskerttu <i>Sylvia communis</i>		LC	
Pyy <i>Tetrastes bonasia</i>	x	LC	

Selvityksessä havaittu linnusto ja lajien suojelullinen status ja suojeluarvot. EU dir. = EU:n lintudirektiivin I liitteen lajit, Uhanalaisuus = uhanalaisuusluokitus 2015 (Tiainen ym. 2016) (LC= Elinvoimainen, NT = silmälläpidettävä, VU = vaarantunut, EN = erittäin uhanalainen, CR = äärimmäisen uhanalainen, laji alueellisesti uhanalainen = RT), EVA = Suomen kansainvälinen vastuulaji.

Punatulkun uhanalaisuusluokan muuttuminen vuoden 2010 luokituksen elinvoimaisesta vaarantuneeksi on seurausta kannan pienentymisestä. Lajin arvioitu yksilömäärä Suomessa on 380 000 yksilöä. Kannan koon pienentymisen syitä ei tarkalleen tiedetä. Metsätaloudesta johtuva elinympäristöjen vähentyminen ja pirstoutuminen lienee todennäköisin syy Suomes-

sa. Viherpeipon uhanalaistumisen kriteerit ovat muuten samat lisättyinä vieraiden/tulokaslajien häiriöllä. Viherpeipojen kannan pienentymistä on aiheuttanut *Trichomonas gallinae* -alkueläimen aiheuttama loistauti. Vieraiden lajien uhka onkin esitetty lajin uhanalaistumisen syyksi. Itse lajia esiintyy Suomessa 580 000 yksilöä. Haapanan osalta uhanalaistumisen syynä on lajiin kohdistuva pyynti ja muutokset sen elinympäristöissä. (Tiainen ym. 2016)

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Selvitysalueen kivennäismaalle sijoittuvat metsät ovat seudulle tyypillisiä ja kasvilajisto koostuu metsätyypeille tavanomaisista lajeista. Selvityksen yhteydessä alueelta ei havaittu huomionarvoisia kasvilajeja. Huomionarvoisia luontokohteita sijoittuu selvitysalueen etelä-, itä- ja pohjoisosaan. Kohteet keskittyvät alueelle sijoittuvien luonnontilaisten tai sen kaltaisten purojen läheisyyteen.

Alueelle sijoittuu useita liito-oravalle soveltuvia elinympäristöjä. Liito-oravan ulosteita havaittiin yhden puun juurelta selvitysalueen eteläosasta.

Uhanalaisiksi luokitelluista lintulajeista alueelta havaittiin vaarantuneiksi arvioidut punatulkku, viherpeippo ja haapana. Lintudirektiivin liitteen I lajeista havaittiin palokärki ja pyy ja Suomen kansainvälisistä vastuulajeista telkkä ja haapana. Muutoin alueen linnusto koostuu yleisistä metsälajeista.

5 Lähdeluettelo

Kalliola, R. 1973. Suomen kasvimaantiede. WSOY.

Pirkanmaan ELY-Keskus. Huhtikuu 2016. Uhanalaisrekisteriote.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen A. & Lehikoinen A. 2016. Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö.

Vesilaki 27.5.2011/587

Metsälaki 12.12.1996/1093

Liite 1. VAIN VIRANOMAISKÄYTTÖÖN. Liito-oravahavainnot ja -asutut reviirit 2016 sekä lajille soveltuvat elinympäristöt.

